

DOI 10.36074/logos-18.08.2023.15

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗБЕРІГАЧІВ І РЕЗЕРВАНТІВ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ДЕРЖАВНОГО МАТЕРІАЛЬНОГО РЕЗЕРВУ

ORCID ID: 0000-0002-5092-9593

Чечель Олег Миколайовичдоктор наук з державного управління, доцент,
заступник директора*Український державний науково-дослідний інститут «Ресурс»
Державного агентства резерву України*

УКРАЇНА

Нещодавно проголосований Верховною Радою проект Закону України «Про державні резерви» [1] відображає наміри влади упорядкувати чинне законодавство з метою покращення управління державними матеріальними резервами і забезпечення більшої прозорості, звітності та відповідальності у вказаному процесі. Зазначений законопроект ініційований Кабінетом Міністрів України [2] і ставить на меті забезпечення реформування діючої та створення в Україні нової сучасної системи державного резервування матеріальних цінностей, яка б базувалася на гнучких, прозорих і контрольованих підходах. Закон визначає державну політику щодо моніторингу існуючих цінностей держрезерву, а також встановлює поняття резервування та процедури вибору зберігачів. Правовий акт пропонує механізми для підвищення відповідальності у питаннях накопичення, зберігання та використання резервів [3].

Основні положення законопроекту включають:

- інституційні зміни в системі органів державної влади (зокрема, створення центрального органу, який візьме на себе функції управління державними резервами);
- оновлені принципи формування номенклатури матеріальних цінностей;
- можливість зберігання палива на території країн Європи;
- законодавче закріплення поняття «резервування», визначення критеріїв і процедур відбору матеріальних цінностей для державного резервування;
- впровадження системи оцінки ефективності управління держрезервами;
- підвищення рівня прозорості інформації щодо державних резервів.

Зазначений законопроект також покликаний розширити ефективність управління державними резервами та забезпечити збереження матеріальних цінностей, критичних для національної безпеки та економічної стабільності. Норми законопроекту «Про державні резерви» [1] є очікуваним кроком у напрямі впровадження необхідних процедур у цій сфері, зокрема визначення відповідальних зберігачів і резервантів матеріальних цінностей.

Законопроект пропонує ряд новацій і ключових визначень основних понятійних категорій, серед яких слід виділити наступні:

- Зберігання державних резервів – це забезпечення збереження відповідної кількості з дотриманням відповідних умов для забезпечення належної якості закладених до державних резервів матеріальних цінностей до прийняття в установленому порядку рішення про їх відпуск без надання права користуватися цими цінностями;

– Відповідальне зберігання державного матеріального резерву – це зберігання відповідної кількості з дотриманням відповідних умов для забезпечення належної якості закладених до державних резервів матеріальних цінностей у суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності (резиденти та нерезиденти), у тому числі за межами України (відповідальні зберігачі);

– Відповідальне зберігання мобілізаційного резерву – це зберігання відповідної кількості та належної якості закладених до державних резервів матеріальних цінностей у суб'єктів господарювання, які залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень).

Проект Закону також надає визначення поняття «резервування», яке включає процедури формування і створення запасів матеріальних цінностей держрезерву шляхом їх придбання органом державної влади, що реалізує державну політику у сфері державних резервів у резервантів, які самостійно забезпечують їх адекватне зберігання та освіження без розриву в часі.

В якості можливого резерванта розглядаються суб'єкти господарювання, не залежно від форми власності (резиденти або нерезиденти), які мають можливість забезпечити зберігання та освіження без розриву у часі матеріальних цінностей державного матеріального резерву та пройшли відповідний відбір. Тобто, резервант – це національний виробник, підприємство, установа чи організація незалежно від форми власності (резидент), які відповідають встановленим Кабінетом Міністрів України критеріям щодо можливості виконання функцій резервування та з яким укладено відповідний договір, а також іноземна компанія чи організація (нерезидент), яка також відповідає аналогічним критеріям [1].

Під освіженням без розриву у часі мається на увазі відпуск матеріальних цінностей державних резервів у зв'язку із закінченням встановленого строку їх зберігання, тари, упаковки, а також внаслідок виникнення обставин, які можуть призвести до псування або погіршення якості продукції до закінчення строку її зберігання, за умови одночасної поставки і закладення до державних резервів матеріальних цінностей, які здійснює резервант самостійно відповідно до договору резервування.

Один із ключових аспектів має полягати у встановленні чітких **критеріїв і процедур для відбору матеріальних цінностей**, які включають:

- важливість матеріальних цінностей для гарантування національної безпеки та економічної стабільності;
- наявність попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- можливість зберігання та транспортування матеріальних цінностей;
- вартість матеріальних цінностей.

Законопроектом передбачається створення механізму оцінки ефективного управління державними резервами.

Механізм оцінки ефективності має включати наступні заходи:

- оцінювання відповідності матеріальних цінностей державних резервів критеріям відбору;
- оцінювання стану збереження і транспортування цінностей держрезерву;
- процедури списання матеріальних ресурсів, їх освіження та контроль;
- визначення відповідальності.

Закон є необхідним кроком у напрямі встановлення критеріїв і процедур для відбору суб'єктів, відповідальних за зберігання та резервування цінностей

державного матеріального резерву, а також спрямованим на підвищення рівня прозорості та підзвітності розпорядження державними резервами.

Розглянемо критерії відбору відповідальних зберігачів і резервантів матеріальних цінностей державного матеріального резерву які необхідно враховувати в нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України.

Виходячи з визначеної норми, відповідальним зберігачем може бути суб'єкт господарювання не залежно від форми власності (резидент, нерезидент), який має можливість розмістити запаси державного матеріального резерву на відповідальне зберігання і забезпечити його схоронність і якість, та пройшов відповідний відбір.

Критерії та порядок відбору відповідальних зберігачів і резервантів затверджуються Кабінетом Міністрів України, але на нашу думку:

Відповідальні зберігачі мають відповідати таким критеріям:

- мати досвід роботи у сфері зберігання і обробки матеріальних цінностей;
  - наявність відповідної матеріально-технічної бази, яка включає в себе складські приміщення та обладнання з належними якісними й об'ємними характеристиками для конкретних видів матеріальних цінностей, що плануються зберігати (з урахуванням освітлення, вологості, температури, системи стелажів, механізмів);
  - можливість зберігання об'ємів, необхідних для задоволення потреб населення і споживачів у даному регіоні;
  - обладнаність приміщень приладами для реєстрації та запису вимірюваних параметрів зберігання;
  - наявність транспортних засобів для перевезення матеріальних цінностей та зручної логістичної схеми транспортування;
  - наявність підготовленого висококваліфікованого персоналу;
  - фінансова спроможність для гарантування збереження наявних цінностей держрезерву;
  - наявність автономних незалежних джерел живлення;
  - обов'язкова наявність системи пожежогасіння;
  - забезпечення надійної охорони та охоронної сигналізації;
  - функціонування системи безпеки для захисту матеріальних цінностей від несанкціонованого доступу;
  - сертифікація приміщень для зберігання (за потреби);
  - облаштування контрольно-аналітичної лабораторії (за потреби);
  - наявність відповідної ліцензії на виконання цієї діяльності (за потреби);
  - забезпечення відповідної страхової застави або активів на суму, що відповідає вартості матеріальних цінностей держрезерву, які вони будуть зберігати з метою компенсації вартості в разі втрати продукції;
  - мати фінансову спроможність та добру фінансову репутацію;
  - відсутність боргових зобов'язань перед бюджетом і державними цільовими фондами;
  - можливість створення Акціонерного Товариства з участю не менше 51 % державного капіталу;
  - забезпечення доступу співробітників Держрезерву;
  - відсутність порушень, пов'язаних з незаконною діяльністю.
- Кабінет Міністрів України організовує відбір суб'єктів, які будуть відповідальними за зберігання та резервування матеріальних цінностей державного резерву на основі конкурсних принципів.

Процедура конкурсу включає кілька етапів, а саме:

- подання заяв для участі в конкурсі;
- перевірка заяв на відповідність критеріям відбору;
- проведення конкурсного оцінювання заяв, поданих на участь.

Після завершення вказаних етапів, приймається рішення щодо визначення переможця конкурсу з урахуванням рекомендацій конкурсної комісії. Цей вибір закріплюється відповідним рішенням Кабінету Міністрів України. У разі успішного відбору, переможець укладає типовий договір із органом державної влади, відповідальним за політику в сфері державних резервів.

Цей договір визначає умови зберігання та/або резервування матеріальних цінностей, які включені до державного матеріального резерву [1].

Вказані підходи до визначення критеріїв і процедур вибору суб'єктів, які забезпечать відповідальне зберігання і резервування, вимоги до відповідальних суб'єктів, що зберігають матеріальні цінності держрезерву сприятимуть покращенню функціонування системи державного резервування та підвищать рівень контролю, враховуючи складні виклики, з якими зіштовхнулася Україна.

Список використаних джерел:

- [1] Про державні резерви: проект Закону України. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=0cd6b74b-a8bb-4c48-9165-65bb3bb772b3&title=ProektZakonuUkrainiproDerzhavniRezervi>.
- [2] Трансформація державного матеріального резерву: уряд ухвалив стратегію реформування системи. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d8625c46-6890-446b-bdb2-163877e428b9&title=TransformatsiiaDerzhavnogoMaterialnogoRezervu-UriadUkhvalivStrategiiuReformuvanniaSistemi>
- [3] Про схвалення Стратегії реформування системи державного матеріального резерву на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 771-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2022-%D1%80#Text>.